

С.Є. Дейнека, І.Й. Сидорчук

КАФЕДРА МІКРОБІОЛОГІЇ ТА ВІРУСОЛОГІЇ БУКОВИНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ МЕДИЧНОЇ АКАДЕМІЇ: СТОРІНКИ ІСТОРІЇ

Кафедра мікробіології та вірусології (зав. – проф. С.Є. Дейнека)
Буковинської державної медичної академії

Резюме. Кафедра мікробіології та вірусології БДМА функціонує з моменту заснування навчального закладу. Основним завданням роботи кафедри є підготовка медичних працівників з вищою спеціальною освітою, формування у майбутніх спеціалістів мікробіологічного мислення та світогляду. В історичному аспекті висвітлені основні види діяльності колективу кафедри (навчально – методична та наукова робота, сільська робота з органами та установами охорони здоров'я).

Ключові слова: кафедра, мікробіологія, вірусологія, студенти.

Кафедра мікробіології та вірусології Буковинської державної медичної академії має свою довгу та багатогранну історію. Вона нерозривно пов'язана з історією Буковинської державної медичної академії (до 1997 року - Чернівецького державного медичного інституту) і бере свої витoki з кафедри мікробіології 2-го Київського державного медичного інституту.

Кафедра мікробіології була організована в січні 1945 року у виділеному для неї приміщенні в теоретичному корпусі інституту по вул. Богомольця, 2, яке складалося з двох навчальних та двох допоміжних кімнат. Лабораторний посуд та обладнання були представлені кількома десятками пробірок, двома бактеріологічними чашками та чотирма мікроскопами. За таких умов у лютому 1945 року почалися заняття зі студентами. Практичні заняття проводилися, в основному, у вигляді семінарів.

Штат кафедри складався з виконувача обов'язків завідувача кафедри асистента І.І.Рибас, асистента В.М.Міньєвої, лаборанта та лаборантського служителя.

До початку наступного навчального року, у серпні 1945 року, кафедра була переведена в адміністративний корпус інституту (Театральна площа, 2), поповнена інвентарем, лабораторним посудом та обладнанням. Штат кафедри поповнився ще п'ятьма асистентами: Л.Д.Зайднер, Ф.І.Стовбун, Г.Г.Василенко, А.Г.Сомова і Д.С.Ловля.

У серпні 1946 року кафедрі мікробіології було надано нове приміщення в гігієнічному корпусі по вул. Кобилянської, 42. Обладнання кафедри поповнилось двома автоклавами, двома термостатами і двома мікроскопами. З'явилася можливість готувати поживні середовища і шим покращити проведення практичних занять та створити умови для виконання перших наукових робіт на кафедрі.

У серпні 1946 року кафедра мікробіології втретє була переведена в нове приміщення – у теоретичний корпус по вул. Богомольця, 2, де вона розміщується в даний час. Кафедрі було виділено 9 кімнат: дві навчальних, асистентська, аспірантська, автоклавна, препаратурська, для роботи студентського наукового гуртка і кабінет завідувача кафедри.

У березні 1947 року вступив на посаду завідувача кафедри доктор медичних наук, професор Георгій Платонович Калина - непересічна особистість, талановитий учений-мікробіолог та епідеміолог, яскравий представник мікробіологічної школи Росії та України. Він став засновником перших наукових досліджень із мікробіології та санітарної мікробіології не тільки в Чернівецькому державному медичному інституті, а також в Україні. З приходом професора Г.П.Калини на кафедру мікробіології Буковинська школа мікробіологів заявила про своє існування не тільки в Україні, а на всій території Радянського Союзу. У цей період вивчалась актуальна проблема – мінливість та спадковість провідних властивостей мікроорганізмів кишкової групи.

У 1949 році на кафедрі виходить перша монографія Г.П.Калини на тему "Изменчивость патогенных микроорганизмов", у 1952 та 1954 роках наступні - "Вегетативная гибридизация и направленная изменчивость бактерий" та "Развитие микробных клеток из доклеточного вещества".

Працюючи з 1947 по 1955 роки на посаді завідувача кафедри мікробіології, вірусології та імунології Чернівецького медичного інституту, професор Георгій Плато-

нович Калина підготував 8 кандидатів наук. Численними були і його наукові праці, які побачили світ у ці роки.

У серпні 1955 року завідувач кафедри професор Г.П.Калина вибув у Москву, де був обраний за конкурсом на посаду завідувача відділу науково-дослідного інституту. На вакантну посаду завідувача кафедри за конкурсом обрана доцент І.І.Рибас.

З 1957 року паралельно з розробкою проблеми мінливості мікроорганізмів на кафедрі була розпочата доцентом Г.А. Троян робота над докторською дисертацією на тему "Стрептококова інфекція при ревматизмі (бактеріологічні та імунологічні дослідження)", яка в червні 1963 року була успішно захищена. У травні 1964 року завідувач кафедри, доцент І.І.Рибас за власним бажанням була переведена на посаду доцента, а завідувачем кафедри була обрана за конкурсом д.мед.н. Г.А. Троян.

Починаючи з 1965 року, кафедра працює над єдиною науковою проблемою "Вивчення антимікробної дії четвертинних амонієвих сполук та інших нових хіміотерапевтичних препаратів". Вивчалися різні сполуки четвертинного азоту, похідні фосфонію, азометинів, солі хинальдинію та ін. Результатами проведених досліджень було вивчення й упровадження в практику охорони здоров'я нового антимікробного препарату – декаметоксину, похідного четвертинних амонієвих сполук (Г.К.Палій, Г.А.Троян, К.І.Тищенко).

У 1970 році після тривалої хвороби померла завідувач кафедри – професор Г.А.Троян. Виконувачем обов'язків завідувача кафедри став доцент Г.К.Палій.

Кафедрою мікробіології завідували:

з 1945 по 1947,
з 1955 по 1964 рр.

РИБАС

Ірина Іванівна

з 1971 по 1976 рр.

з 1947 по 1955 рр.

КАЛИНА

Георгій Платонович

з 1977 по 2001 рр.

з 1964 по 1970 рр.

ТРОЯН

Галина Антонівна

з 2001 по теперішній час

ПАЛІЙ

Гордій Кішдратович

ПАТРАТІЙ

Володимир Кузьмич

ДЕЙНЕКА

Святослав Євгенович

Під керівництвом доцента, а пізніше професора Г.К.Палія, який очолював кафедру з 1971 по 1976 роки, продовжив свій розвиток науковий напрямок створення нових препаратів для боротьби з патогенними мікроорганізмами. У цей період спів-

робітниками кафедри продовжувалось вивчення антимікробних властивостей синтетичних препаратів в експерименті й клініці, а також продовжувалися дослідження терапевтичної ефективності декаметоксину при санації носіїв дифтерійної палички, декаметоксину й етонію при санації носіїв патогенного стафілокока у хворих на ЛОР-хвороби, а також при лікуванні захворювань порожнини рота. Ефективними виявилися дослідження антимікробної активності в четвертинних амонієвих сполук, серед яких удалося виявити перспективні антимікробні препарати: додезоній (К.І.Тищенко) і препарат ХХХV (І.П.Бурденюк). Продовжувалися дослідження антимікробних препаратів серед нової групи фосфорорганічних сполук, азометинів, солей хинальдинію та ін. (І.Й.Сидорчук).

У січні 1976 року ректором Чернівецького державного медичного інституту був призначений доктор медичних наук за спеціальністю "вірусологія" В.К.Патратій, який за сумісництвом працював професором кафедри. У грудні 1976 року завідувач кафедри доктор медичних наук, професор І.К.Палій за конкурсом посів посаду завідувача кафедри мікробіології, вірусології та імунології Вінницького державного медичного інституту ім. М.І.Пирогова, доцент кафедри Ю.Л.Волянський був призначений тимчасово до конкурсу виконуючим обов'язки завідувача кафедри.

У 1977 році виконуючий обов'язки завідувача кафедри Ю.Л.Волянський перейшов на посаду завідувача кафедри мікробіології Новокузнецького державного медичного інституту вдосконалення лікарів Сибіру та Далекого Сходу, а в травні 1977 року завідувачем кафедри за конкурсом був обраний доктор медичних наук, професор В.К.Патратій.

У 1993 році В.К.Патратій повністю перейшов на посаду завідувача кафедри, звільнившись від посади ректора інституту.

За керівництва професора Патратія В.К., який очолював кафедру з 1977 по 2001 рік, здійснено новий поштовх у пошуку та всебічному дослідженні нових синтетичних сполук, що мають антимікробну активність. У цей період значно розширилася географія колективів хіміків-синтетиків, із якими активно співпрацювала кафедра – це науковці Московського та Київського державних університетів, Інституту фізіологічно активних речовин АН СРСР, Інституту біоорганічної хімії АН УРСР, Інституту органічного синтезу АН Латвійської РСР, Фізико-хімічного інституту АН СРСР, Інституту органічної хімії АН СРСР та інших провідних наукових закладів у галузі органічного синтезу. Така співпраця дозволяла не лише збільшити кількість сполук, які тестувалися на антимікробну активність (а їх у певні роки проходило більше 500), але і підняти методичний рівень досліджень, що проводилися співробітниками кафедри.

На кафедрі досліджувались протибактеріальні (Патратій В.К., Проданчук М.Г., Бурденюк І.П., Дейнека С.Є.), протигрибкові (Сінченко В.Г.) та противірусні (Патратій В.К., Проданчук М.Г.) властивості препаратів четвертинного амонію і фосфонію, модифікованих гетероциклічних сполук азолів: імідазолу, селеназолу, оксазолу, тіазолу; хінолінів, хіноксалінів, ацетонітрилів, піролів, складних поліциклічних конденсованих систем, похідних фурану, кремній-органічних сполук та багато інших.

Успішному вирішенню наукових проблем сприяв музей тестових мікроорганізмів кафедри, який кропітливо збирався і підтримувався при люб'язній допомозі мікробіологічних музеїв Інституту епідеміології й мікробіології ім. Н.Ф.Гамалеї АМН СРСР, Державного контрольного інституту ім. Л.А.Тарасевича, науково-дослідного відділу глибоких мікозів Ленінградського інституту вдосконалення лікарів, Центрального науково-дослідного шкірно-венерологічного інституту, Всесоюзної колекції мікроорганізмів та ін.

На кафедрі було впроваджено в навчальний процес ряд наукових даних, запропонованих співробітниками кафедри та кафедрами інститутів України і колишнього Радянського Союзу, більше половини лекцій забезпечено навчальними кінофільмами, діапозитивами, діафільмами (виготовлено понад 4000 діапозитивів, 12 діафільмів силами кафедри). Вперше було впроваджено тестовий контроль засвоєння знань студентами на лекціях, комп'ютерний контроль знань, а з 1991 року – письмові контрольні роботи і письмовий іспит.

У навчальному процесі на кафедрі мікробіології та вірусології широко використовується комп'ютерна техніка для проведення тестування рівня знань студентів з окремих тем (перший рівень) та певних розділів (другий рівень) загальної й спеціальної мікробіології та вірусології. Для проведення комп'ютерного тестування студентів на кафедрі обладнано комп'ютерний клас, власними силами розроблено тестові комп'ютерні програми з 6 тем загальної мікробіології, 7 тем спеціальної мікробіо-

логії та 12 тем медичної вірусології. Для покращання засвоєння тем, за якими проводиться комп'ютерне тестування, на кафедрі підготовлено та видано типографським способом два навчальних посібники (у тому числі й для іноземних студентів).

У 1995 році в академії вперше створена нова кафедра (другою в Україні після національного медичного університету ім. О.О.Богомольця) клінічної імунології та алергології завідувачем якої був призначений д.мед.н., професор І.Й.Сидорчук. На новостворену кафедру був переданий курс імунології з розрахунку 50 годин (12 годин лекцій, 26 годин практичних занять і 12 годин самостійної роботи).

З 1995 по 1999 рр. на кафедрі працювали: завідувач кафедри - д.мед.н., професор В.К.Патратій, доцент - к.мед.н., доцент С.Є.Дейнека, старші викладачі - к.мед.н. І.О.Петруник, к.мед.н. І.П.Бурденюк, асистенти Л.В.Сідей, Л.В. Дячишина. У 1995 році запланували виконання докторських дисертацій І.О.Петруник (наукові консультанти д.мед.н. Г.Т.Пісько і д.мед.н. В.К.Патратій) і С.Є.Дейнека (науковий консультант д.мед.н. М.Г.Проданчук). Запланували виконання кандидатських дисертацій асистентів Л.В.Сідей (1997р., науковий керівник - д.мед.н., проф. І.Й.Сидорчук), Л.В.Дячишина (1999р., науковий керівник - д.мед.н., проф. І.Й.Сидорчук).

У наукових дослідженнях кафедри продовжують брати активну участь студенти мікробіологічного гуртка. Щорічно вони подають на підсумкові наукові конференції по 6-14 наукових доповідей. Студенти-гуртківці беруть активну участь і в республіканських олімпіадах, де посідають призові місця. Так, у 1990 році студент Ю.Лук'янчук посів II місце, у 1991 році студент Р.Юсупходжаєв - II місце, у 1996 році студентка О.Оленович виборола II місце, у 1997 році студентка О.Лявинець посіла I місце, у 1998 році студентка Н.Коломоєць зайняла II місце, а студентка О.Микитюк - III місце, у 1999 році студентка О.Микитюк виборола I місце, а студент І.Пірожок - III місце.

У грудні 1999 року доцент С.Є.Дейнека завершив виконання докторської дисертації на тему „Токсиколого-гігієнічні аспекти застосування методу культур клітин при комплексному вивченні сполук металів та оцінці засобів цитопротекції”, у 2000 році захистив її, а в 2001 році - затверджений у науковому ступені доктора медичних наук.

У вересні 2001 року за віком звільнений з посади завідувача кафедри В.К.Патратій і на цю посаду призначений доктор медичних наук С.Є.Дейнека. Таким чином, на 01.09.2001 року штат кафедри став таким: завідувач - д.мед.н., доцент С.Є.Дейнека, професор кафедри - д.мед.н., професор, заслужений працівник вищої школи В.К.Патратій, старший викладач - к.мед.н. І.П.Бурденюк, асистенти - к.мед.н. Л.В.Сідей, к.біол.н. А.О. Міхеев, Л.В.Дячишина, О.О.Бліндер, викладачі-стажисти - А.В.Малішевська, Н.Д.Боднарюк.

Колектив кафедри в 2002-2003 навчальному році

У 2003-2004 навчальному році штат кафедри затверджено в такому складі: завідувач - д.мед.н., професор С.Є.Дейнека, професор - д.мед.н., професор, заслужений працівник вищої школи В.К.Патратій, доценти - к.біол.н. А.О.Міхеев, к.мед.н. Л.В.Дячишина, асистенти - к.мед.н. І.П.Бурденюк, О.О.Бліндер, Н.Д.Боднарюк, Д.В.Горченко, аспірант - А.В.Малішевська.

Зберігаючи основні напрямки досліджень, які були започатковані професорами Г.А.Гроян і Г.К.Палієм, колектив кафедри, враховуючи рівень і характер підготовки лікарських кадрів, зосередив головну увагу на розробці таких проблем:

1. Дослідження нових синтетичних сполук антимікробних препаратів в експерименті й клініці (у першу чергу, антибактеріальної та антигрибкової активності нових четвертинних амонієвих та фосфонієвих сполук).

2. Вивчення і профілактика носійства стафілококів.

Крім того, великої уваги на кафедрі надається питанням вивчення умовно-патогенної мікрофлори в хірургічних хворих і при захворюваннях шлунково-кишкового тракту. Ряд питань із розроблених тем мають практичне значення для народного господарства і практичної охорони здоров'я.

На кафедрі всього підготовлено 4 доктори і 28 кандидатів наук, опубліковано 10 монографій, 17 навчальних і навчально-методичних посібників, отримано 26 патентів на винаходи.

Значні зусилля співробітників кафедри зосереджуються на підготовці до друку та видання навчальних та навчально-методичних посібників для студентів. Викладачі кафедри проводять значну виховну роботу серед студентів академії, є кураторами академічних груп, наставниками окремих студентів, беруть активну участь у громадському житті академії.

Співробітники кафедри безперервно вдосконалюють навчальний процес, намагаючись дати студентам найновіші відомості про мікроорганізми – збудники основних інфекційних захворювань.

DEPARTMENT OF MICROBIOLOGY AND VIROLOGY OF BUKOVINIAN STATE MEDICAL ACADEMY: HISTORICAL ASPECTS

S. Ye. Deineka, I. Y. Sydoruk

Абстракт. The Department of Microbiology and Virology of BSMA has been functioning since the time of the foundation of the educational institution. The main object of its activity is the training of medical specialists with higher specialized education, moulding microbiologic thinking and outlook in future professionals. The chief kinds of the activity of the Department's staff (educational-methodical and research work, joint work with establishments of health protection) are described in a historical aspect.

Key words: department, microbiology, virology, students.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi)

Buk. Med. Herald. – 2004. – Vol.8 №1. - P.182-186

Надійшла до редакції 21.10.2003 року
